

เส้นใยแห่งความรักของแม่*

Thread of Love from Mother

เมตตา สุวรรณสร (metta suwanasom)**

พิษณุ ศุภนิมิตร (Pisanu Supanimit)***

สุธา ลีนะวัต (sutha leenawat)****

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” (Thread of Love from Mother) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมประเภทซอฟต์แวร์สก็ัลป์เจอร์ Soft Sculpture ในรูปแบบศิลปะอินสตอลเลชัน (Installation Art) ที่ใช้เทคนิคการถักโครเชต์ (Crochet) ร่วมกับลายเส้นของลูกชายออทิสติก (Autism) ที่ได้มาจากการทำศิลปะบำบัด และสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนความรักและความผูกพันของแม่กับลูกที่เป็นเด็กออทิสติกและการตระหนักถึงคุณค่าความเป็นเพศแม่ในงานศิลปะรวมทั้งเผยแพร่จินตนาการทางรูปทรงและลายเส้นของลูกออทิสติก

โดยใช้ขบวนการถักด้วยเทคนิคโครเชต์ ที่ต้องใช้ความพยายามในการควักเข้มนับล้านครั้ง เพื่อก่อรูปร่างจากเส้นด้ายที่อ่อนนุ่มเส้นเล็กๆ ที่เป็นด้ายใยรักของแม่ที่ผูกพันเชื่อมโยงกับลูกในสายเลือดอย่างแยกไม่ออก โดยเน้นการสร้างสรรค์รูปทรงที่เกิดจากภาพลายเส้นในจินตนาการของลูกออทิสติก อันเกิดจากการใช้ศิลปะบำบัดผสมผสานกับงานถักโครเชต์ ซึ่งมีส่วนในการช่วยลดความเครียดให้กับผู้สร้างสรรค์ โดยต้องการปลูกจิตสำนึกให้ผู้ชมตระหนักถึงคุณค่าของ “สายใยรัก” และ “ความผูกพัน” ภายในครอบครัว ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตมนุษย์ เปรียบดังการถักทอลูกขึ้นมาด้วยสองมือของแม่ จนทำให้เกิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ รวมถึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” จะนำเสนอผลงานเผยแพร่ออกสู่สาธารณะเพื่อเป็นการสร้างความเคลื่อนไหวให้แก่วงการศิลปะร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างกำลังใจให้แก่แม่ที่มีลูกเป็นเด็กพิเศษ ให้เห็นถึงความสามารถของเด็กพิเศษรวมถึงเป็นการช่วยกระตุ้นให้เห็นถึงคุณค่าของการใช้ศิลปะบำบัด เพื่อให้พ่อแม่ที่มีลูกเป็นเด็กออทิสติกได้ตระหนักถึงการกระตุ้นพัฒนาการ โดยใช้ศิลปะ ว่าสามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารระหว่างพ่อแม่และลูกออทิสติก ให้เข้าใจถึงสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของลูก และกระตุ้นการเรียนรู้ในด้านทักษะสังคมได้ดี

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “เส้นใยแห่งความรักของแม่” สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

** นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ศาสตราจารย์เกียรติคุณพิษณุ ศุภนิมิตร อาจารย์ประจำภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ ดร. สุธา ลีนะวัต อาจารย์ประจำภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีกทางหนึ่ง เพราะศิลปะเป็นภาษาแห่งทัศนศิลป์ ภาษาแห่งความงาม ภาษาแห่งอารมณ์ ความรู้สึกและภาษาแห่งความคิด ที่เป็นสื่อสากล ที่สามารถทำความเข้าใจในภาวะของโรคได้อีกทางหนึ่ง การศึกษาเปรียบเทียบการวาดภาพของเด็กปกติกับเด็กออทิสติก มีส่วนช่วยในการประเมินความสามารถทางพัฒนาการและการสังเกตเด็กได้ดี รวมทั้งเสริมสร้างความรักความผูกพันและลดปัญหาทางจิตใจ ระหว่างแม่กับลูกและสร้างคุณค่าทางสังคมให้แก่เด็กพิการ

คำสำคัญ : เส้นใยแห่งความรักของแม่ / ออทิสติก / โครเชต์ / การถัก / ความผูกพัน

Abstract

The objective of creation I create the mixing new style between soft sculpture and installation art with crochet that inspired by my autism son. I chose crochet knitting technique because it is such a good therapy art. I would like to show the power of love that I feel to my son. I would like to make people realize how beautiful mother is. I present the inspiration of shapes and drawings from my autism son's artwork.

The creation of 'Thread of love from mother' is such a great powerful of love from me to my son by crochet knitting to be strong and graceful soft sculpture. It is a unique and different from other art works because I have tried to knitted million times to do my work. It is more than take a pencil and paint color but I keep my heart to move my work on to show how much I love my son. A thread could be compared to my million love- my billion soul that I neatly did it. It is inspired by imagination- therapy of my autism son, who is special one and super creative in my life, he is so wonderful to me. In my opinion therapy art is excellent because it can makes you to relax. 'Love' and 'Relationship' are very important because they are like roots of family foundation to make you strong and graceful. I knitted my art like I knitted my son with two hands to let him perfection from imperfection. Now he is perfect one.

The thread of love from mother one set show to public for motion of modern art circle. The objective is making powerful of mother who had autism child. He or she is not strange but your child is unique and has very special gift from heaven. Parents will know and understand something in autism mind by art therapy. If autism child always practice and intend art therapy, he will be dare to show his feeling and when he grow up he will be strong when he learn for social skill. Art is the symbolic national language since ancient era of the world, it is amazing. When we know and understand what autism think and feel, we can estimate about his skills that he is ready for his everyday life or not. Include with relationship while you pay time with your autism child, it is love and beautiful.

Keywords : The Thread of Love From Mother / Autism /Crochet /Knitting /Bond

บทนำ

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” (Thread of Love from Mother) เป็นผลงานศิลปะที่ต้องการแสดงออกถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูกที่นับเป็นความรู้สึกผูกพันอันดับแรกที่เกิดจากสัญชาตญาณของมารดาผู้ให้กำเนิด ความรู้สึกของความเป็นมารดาเริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่รู้ว่าตั้งครรภ์และเริ่มรู้ว่ามีชีวิตน้อยๆ กำลังก่อเกิดขึ้นในตัวซึ่งนับเป็นความรู้สึกที่มหัศจรรย์แรกเกินคำบรรยาย ในเวลานั้นลูกคือความรู้สึก เนื่องจากกว่าจะพบกับคำว่า “แม่” ได้นั้น ข้าพเจ้าต้องเพียรพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาภาวะการมีบุตรยากด้วยวิธีทำเด็กหลอดแก้ว IVF (In Vitro Fertilization) เป็นการปฏิสนธิภายนอกในร่างกายรูปแบบหนึ่งที่ใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด และกระทำตามคำสั่งและกระบวนการทางการแพทย์ทุกขั้น ตอนอย่างเคร่งครัด จนเมื่อลูกในครรภ์ครบกำหนดและคลอดอย่างปลอดภัย หลังการคลอดได้เพียง 3 วัน ความรักลูกอย่างสุดหัวใจ ผสมกับความเป็นห่วงลูกได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อทราบว่าลูกมีอาการหัวใจรั่ว PDA (Patent Ductus Arteriosus) หรือภาวะเส้นเลือดไม่ปิดตัว ซึ่งลูกยังเล็กมากหมอจึงลงความเห็น ว่าควรผ่าตัดและให้ยากระตุ้นให้เส้นเลือดในหัวใจปิด การรักษาดำเนินมาจนลูกอายุได้ 2 ปี ปัญหาใหม่ก็ปรากฏขึ้นอีกครั้งแต่ใหญ่หลวงมากที่สุด ในชีวิตของความเป็นแม่ คือ เมื่อหมอวินิจฉัยว่าลูกเป็น “ออทิสติก” (Autism) เหมือนฟ้ามีดมืดในใจแม่ คำถามมากมายทำไมต้องเกิดกับลูกของแม่ แทบไม่อยากเชื่อเลย แต่เมื่อหันมามองหน้าลูก กำลังใจเกิดอีกครั้งและเชื่อเสมอว่า เราจะเรียนรู้และผ่านทุกอุปสรรคไปด้วยกัน แม่เชื่อว่าทุกอย่างในโลกล้วนเกิดมาตามกรรม เราทุกคนเวียนว่ายในกระแสแห่งโชคชะตา ฟ้าได้ส่งบททดสอบที่ยากนี้ให้กับแม่ เพื่อจะทดสอบว่าแม่ ควรค่าแก่คำที่ยิ่งใหญ่ และมีความหมายนี้หรือไม่ เสียงเล็กๆ ประโยคแรกที่แม่ได้ยินและทำให้น้ำตาไหล ลูกเรียกข้าพเจ้าว่า “แม่” เมื่อลูกอายุได้ 3 ปี นี่คือแรงกระตุ้นและแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่ ให้แม่ก้าวเดินผ่านทุกปัญหาต่อไป และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อพร้อมจะมาดูแลลูก อันเป็นที่สุดของทุกสิ่งในลมหายใจของ “แม่”

จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดเป็นการสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” (Thread of Love from Mother) เป็นการสร้างสรรค์ที่ต้องการแสดงออกให้เห็นถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก ลูกคือทุกสิ่งของชีวิตแม่ แม่ลูกจะเกิดมาด้วยอาการผิดปกติทางสมองที่ระบุว่าเป็น “ออทิสติกระดับกลาง” เด็กออทิสติกประเภทนี้บกพร่องด้านการสื่อสาร จนไม่สามารถบอกความต้องการที่แท้จริงของตนเองได้ สิ่งเดียวที่เขาสามารถใช้สื่อสารถึงความรู้สึกภายในได้ชัดเจนได้แก่ การวาดภาพลายเส้นที่บิดๆ เบี้ยวๆ ในมุมมองที่แตกต่างจากเด็กปกติ พร้อมการโยกตัวไปมา จากอาการสมาธิสั้น ไม่สามารถจดจ่อต่อสิ่งที่อยู่ตรงหน้าได้ในระยะเวลานาน ภาพที่เกิดขึ้นเป็นภาพในลักษณะผิดรูป คล้ายกับมีความเคลื่อนไหว มีความพิเศษในรูปทรงและปรากฏเป็นความงามจากความไม่สมบูรณ์ของลายเส้น ดังเช่น แก้ว 5 ขา โต๊ะ 7 ขา บ้านโย้เย้ไปมา ผู้สร้างสรรค์จึงหยิบยกความงามจากความไม่สมบูรณ์ ที่เกิดจากลายเส้น 2 มิติของลูกมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นผลงาน 3 มิติ ที่เน้นรูปทรงที่เกิดจากจินตนาการของลูกออทิสติกผสมผสานกับความชอบส่วนตัวที่ชอบงานถักโครเชต์ (Crochet)

การถักโครเชต์นั้นเป็นเทคนิคที่ต้องใช้สมาธิและความพยายามอย่างสูง ด้วยการถักให้เกิดลวดลายที่อ่อนช้อยงดงาม เหมือนดังการเลี้ยงลูกที่ผู้เป็นแม่นั้นต้องเอาใจใส่กับทุกรายละเอียด เมื่อลูกเป็นเด็กออทิสติกที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูมากกว่าปกติ และต้องเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาการต่างๆ แม่จึงต้องใช้ความอดทนอดกลั้น และมีความหวัง ท้อถอยไม่ได้แม้คำว่าแม่ของผู้สร้างสรรค์จะได้มาด้วยความยากลำบากและจะเลี้ยงดูเขาให้เติบโต

ใหญ่ในโลกที่เต็มไปด้วยผู้คนหลากหลายนั้นยิ่งยากกว่ามาก แต่บทพิสูจน์รออยู่ข้างหน้าว่าความรักจะนำพาให้เราทั้งสองก้าวข้ามผ่านไปในกระแสธารของชีวิต ด้วยพลังใจอันเต็มเปี่ยมที่ว่า ลูกของแม่ต้องหายและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและไม่เป็นภาระต่อผู้อื่น

ในขณะที่คอร์เซตที่ต้องใช้สมาธิ ทำให้แม่หลุดพ้นจากปัญหาไปได้ช่วงเวลาหนึ่ง ผนวกเข้ากับความรู้สึกแห่งความรักของแม่ที่มีต่อลูก เทคนิคคอร์เซตเปรียบดังสายใยเล็กๆ ที่ถักทอเข้าด้วยกันเปรียบเสมือนการดูแลให้ลูกเติบโตใหญ่ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ต้องการปลูกจิตสำนึกให้ผู้ชมตระหนักถึงคุณค่าและสายใยรัก “ความผูกพัน” ภายในครอบครัว ที่เป็นพื้นฐานอันสำคัญของชีวิตมนุษย์ ผ่านการสร้างสรรคศิลปะและต้องการนำเสนอคุณค่าภพลายเส้นของเด็กออทิสติกว่าสามารถเป็นสายสัมพันธ์เชื่อมความรักของแม่กับลูกที่ต้องใช้พลังความตั้งใจจนเกิดความลงตัว เปรียบดังการถักทอลูกขึ้นมาด้วยสองมือของแม่ จนทำให้เกิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ รวมถึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมประเภทซอฟต์แวร์ Soft Sculpture ผสมผสานกับศิลปะอินสตอลเลชัน (Installation Art) ที่ใช้เทคนิคการถักโครเซตร่วมกับลายเส้นของลูกออทิสติก ที่ได้มาจากการทำศิลปะบำบัด
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนความรักและความผูกพันของแม่กับลูก ที่เป็นเด็กออทิสติกและการตระหนักถึงคุณค่าความเป็นเพศแม่ในงานศิลปะ
3. เผยแพร่จินตนาการทางรูปทรงและลายเส้นของลูกออทิสติก
4. เพื่อศึกษาแนวคิดจากวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลงานศิลปะของศิลปินเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่

ขอบเขตการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” (Thread of Love from Mother) จะเป็นผลงานประติมากรรมประเภท Soft Sculpture ในรูปแบบศิลปะอินสตอลเลชัน (Installation Art) ที่เกิดจากการถักโครเซตด้วยเส้นด้ายสีขาว หรือสีครีมห่มคลุมลงบนโครงเหล็กรูปทรงบิดเบี้ยว ผิดรูป มีที่มาจากภพลายเส้นของลูก จำนวน 1 ชุด โดยแสดงลักษณะเด่นดังต่อไปนี้

1. ผลงานแต่ละชิ้นเน้นแสดงถึงความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก จากการใช้เส้นด้ายสีขาวแทนความรักที่บริสุทธิ์สื่อถึงสายรกที่ใช้ลำเรียงอาหารจากแม่สู่ลูก
2. ผลงานแต่ละชิ้น สร้างรูปทรงขึ้นจากภพวาดลายเส้นของลูกโดยใช้โครงโลหะนำมาดัดให้เกิดเป็นรูปร่างบิดเบี้ยวที่เป็นการแสดงถึงการตระหนักถึงความงามในมุมมองของแม่ที่มีต่อผลงานลายเส้นของลูก
3. การถักโครเซตจะเน้นลดทอนลักษณะที่ตรงตามประเพณีตามรูปแบบมาตรฐานของการถัก แต่จะสร้างสรรค์ให้ลดทอนที่ประณีต รวมทั้งการประดิษฐ์ลายขึ้นมาใหม่ โดยจัดวางอย่างอิสระตามจินตนาการของ

ศิลปิน เปรียบได้ด้วยการที่ผู้เป็นแม่ยอมต้องการมอบสิ่งที่ดีที่สุดให้แก่ลูก แต่จะไม่ตั้งกฎเกณฑ์ที่บังคับใจลูกให้เป็นไปตามความคิดของแม่

4. ผลงานจะเน้นจัดวางลงบนพื้นที่เฉพาะ (Site-Specific) เพื่อให้ผู้ชมเห็นถึงความพิเศษทั้งรูปทรง สีและบรรยากาศที่เน้นความอบอุ่นซึ่งเป็นการสร้างชีวิตให้กับผลงานวาดเส้น 2 มิติ ของลูกให้กลับมีชีวิตโดยการสร้างสรรค์เป็นผลงาน 3 มิติ ที่ผู้ชมเสมือนเดินเข้าสู่โลกของลูกออทิสติก

นอกจากนี้การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” จำนวน 1 ชุด จะนำเสนอผลงานเผยแพร่ออกสู่สาธารณะเพื่อเป็นการสร้างความเคลื่อนไหวให้แก่วงการศิลปะสมัยใหม่ โดยมีจุดประสงค์ที่จะสร้างกำลังใจให้แก่แม่ที่มีลูกเป็นเด็กพิเศษ เสริมสร้างความรักความผูกพันและลดปัญหาทางจิตใจระหว่างแม่กับลูกและสร้างคุณค่าทางสังคมให้แก่เด็กพิการประเภทต่างๆ กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่

1. จัดนิทรรศการศิลปะในหอศิลป์ของสถาบันทางศิลปะและจัดพิมพ์หนังสือสูจิบัตร
2. นำเสนอผลงานผ่านสื่อสาธารณะต่างๆเช่น รายการโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ
3. นำเสนอและเผยแพร่ในรูปแบบของบทความวิชาการและการบรรยายในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

1. การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคเอกสาร บทความ งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีศิลปะบำบัด ทฤษฎีความงาม ความเป็นสตรีในฐานะแม่ ประวัติของการถักโครเชต์ รวมทั้งข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากการจัดกิจกรรมศิลปะบำบัดกับเด็กออทิสติก กับกลุ่มเด็กปกติ ในช่วงปฐมวัย 4-7 ปี เพื่อเปรียบเทียบหาลักษณะเฉพาะของลายเส้นเด็กออทิสติก จนเกิดเป็นที่มาของการสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่”

2. การศึกษาทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์ด้านเทคนิค วิธีการ ที่สอดคล้องและตรงตามแนวคิดสร้างสรรค์

3. วิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ด้านแนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์ เทคนิควิธีการการนำเสนอ นำมาเปรียบเทียบกับด้านกายภาพเพื่อหาความแตกต่างเพื่อนำมาวิเคราะห์จนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ตามแนวทางการสร้างสรรค์

4. สร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

5. สรุปและประเมินผลการศึกษา ด้วยรูปแบบนิทรรศการศิลปะ ที่นำเสนอต่อสาธารณชน รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานในบทความทางวิชาการ

ทบทวนวรรณกรรม

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” เป็นผลงานทางศิลปะที่แสดงออกถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก เน้นความรู้สึผูกพันจากสัญชาตญาณของมารดาผู้ให้กำเนิดกับลูกที่เป็น “ออทิสติก” ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานก่อนการสร้างสรรค์ผลงานจึงขอกล่าวถึง ผู้ป่วยเด็กเป็นอันดับแรก ออทิสติก เป็นคำเรียกทับศัพท์จากคำว่า “Autism” ที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า “Auto” ซึ่งแปลว่า Self หมายถึงการแยกตัวอยู่ตามลำพังในโลกของตัวเอง เปรียบเสมือนมีกระจกบางๆ เป็นกำแพงกั้นให้บุคคลเหล่านี้

ออกจากสังคมรอบข้างโรคออทิสติก (Autistic Disorder) หรือออทิสซึม (Autism) นับเป็นความผิดปกติของสมองที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก สมองที่ทำงานผิดปกตินี้ จะแสดงอาการออกมาใน 3 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้คือ ความผิดปกติทางสังคมและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความผิดปกติทางการสื่อสารและภาษาและความผิดปกติทางพฤติกรรมและอารมณ์(อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2554:3)จากบันทึกรายงานทางการแพทย์ได้กล่าวว่า ในปีพ.ศ. 2486 นายแพทย์ ลีโอ แคนเนอร์ (Leo Kanner) จิตแพทย์ของสถาบันจอห์นฮอปกินส์ประเทศสหรัฐอเมริกาได้รายงานถึงว่ามีผู้ป่วยเด็กจำนวนหนึ่งมีลักษณะอาการผิดปกติไปจากเด็กคนอื่นในช่วงวัยเดียวกัน เช่นพูดซ้ำ ไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้พูดเสียงไม่สนใจคนอื่น กระทำอาการซ้ำๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งเล่นไม่เป็น กล่าวคือ ไม่รู้และเข้าใจว่าควรเล่นอย่างไร นายแพทย์ลีโอแคนเนอร์จึงได้ศึกษาติดตามอาการของเด็กกลุ่มนี้อยู่ นาน 5 ปีพบว่า เด็กเหล่านี้มีความบกพร่องทางสติปัญญาและพฤติกรรมจึงเรียกชื่อเด็กที่มีอาการเช่นนี้ว่า “Early Infantile Autism” (ทวิศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2556) และกลายเป็นที่มาของคำว่า ออทิสติก (Autistic Disorder)

1. เด็กออทิสติกและการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กออทิสติกช่วงอายุ 4-7 ปี

เด็กออทิสติกนั้นมีโลกส่วนตัวสูงทำให้ไม่สามารถสื่อสารได้โดยง่ายและต้องใช้ความพยายามในการสื่อสารมากกว่าเด็กปกติหลายเท่าตั่งเช่น การถามคำถามเด็กปกติ 1-2 ครั้งเราจะสามารถได้รับคำตอบที่ตรงกับคำถาม แต่ในขณะที่การสื่อสารกับเด็กออทิสติกนั้นต้องใช้ความอดทน ที่อาจจะต้องถามคำถามเดิมๆเป็นจำนวน 10-100 ครั้ง และอาจไม่ได้รับคำตอบและเป็นคำตอบที่ไม่ตรงกับคำถามดังนั้นวิธีที่จะทำความเข้าใจต่อกัน เพื่อเป็นสื่อในการออกคำสั่งและสื่อสารในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทานอาหาร การเข้าห้องน้ำเพื่อขับถ่าย จึงต้องอาศัยภาษาภาพ เพราะเด็กออทิสติกนั้นมีความเข้าใจในภาษาภาพได้ดีกว่าการฟัง การดูภาพจึงเป็นการอ่านผลจากประสาทตา ที่สามารถแปลผลของภาพและจดจำความหมายได้ “ในเอกสารของกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวว่า การที่เด็กออทิสติกจำนวนมากมีการทำงานของสมองข้างขวาที่เกินปกติทำให้มีความสามารถพิเศษในการมองเห็น มีความจำที่ดีมีความสามารถทางดนตรีและศิลปะ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 30) และเมื่อศิลปะนับเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะสร้างเด็กให้มีความเฉลียวฉลาด สามารถพัฒนาศักยภาพที่อยู่ภายในตัวเด็กให้เติบโตและพัฒนาให้เกิดสติปัญญาอย่างครบถ้วน นักวิชาการจึงใช้งานสร้างสรรค์ทางศิลปะของเด็กออทิสติก ที่สร้างขึ้นจากจินตนาการส่วนตัวจัดแบ่งลักษณะของเด็กออทิสติกออกเป็น 3 ระดับ

1.1 เด็กออทิสติกอาการรุนแรงน้อย ช่วงอายุ 4-7 ปี ในเด็กกลุ่มนี้จะเป็นเด็กที่มีสติปัญญาดี มีพัฒนาการทางภาษาในระดับกลาง ถึงพอใช้สามารถเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ บางรายสามารถสอบเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและเข้าเรียนในสาขาที่ยากได้เช่น แพทย์ วิศวกร คอมพิวเตอร์ ฯลฯ เราจึงเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่าเด็กออทิสติกที่มีการเรียนรู้และสติปัญญามีความสามารถสูง (High Functioning Autism) จึงทำให้มีความสามารถในการวาดภาพใกล้เคียงกับเด็กปกติ(อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2554:38)

กลุ่มเด็กออทิสติกกลุ่มนี้ นับเป็นกลุ่มเด็กออทิสติกที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ใกล้เคียงกับเด็กปกติ โดยจะเริ่มการพัฒนากล้ามเนื้อในการหยิบจับ สามารถขีดเขียนลากเป็นวงกลม และสร้างสัญลักษณ์ตามที่ตนเองคิดฝันด้วยรูปทรงเรขาคณิตแบบง่ายๆ เช่น ศีรษะ ลำตัว แขน ขา มักวาดเส้นเพียงเส้นเดียวหรือเส้นแบบก้างปลา เกิดเป็นรูปทรงที่ปราศจากรายละเอียด เมื่อเด็กเข้าสู่ช่วงอายุ 5 ปีเด็กจะเริ่มมีการพัฒนาการทางสายตาและกล้ามเนื้อมากขึ้น จากภาพวาดที่ขีดเขียนไว้ทิศทางจะพัฒนาเป็นรูปทรงที่เริ่มมีความหมายเริ่มสื่อสารถึง

บุคคลในครอบครัว ภาพเขียนบุคคลมักมีลักษณะหัวโตตาโต เนื่องจากให้ความสำคัญกับใบหน้ามากที่สุด ร่างกายเป็นสิ่งที่เด็กมองข้าม ปากมักมีขนาดใหญ่เพราะเป็นส่วนที่สำคัญในการการพูดการเปล่งเสียงและการทานอาหาร

1.2 เด็กออทิสติกอาการรุนแรงปานกลางช่วงอายุ 4-7 ปี เด็กกลุ่มนี้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมักแยกตัว มีพัฒนาการทางภาษาที่จำกัด ขาดสมาธิ ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ หรือเรียนได้แต่จะล้าช้ากว่าเด็กกลุ่มรุนแรงน้อย จนไม่สามารถเรียนในระดับที่สูงได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีพอสมควร มักเป็นเด็กที่มีภาวะอาการผิดปกติอื่นๆ ร่วมด้วยเช่น สภาวะสมาธิสั้นมักชอบอยู่ในโลกของตนเองไม่สนใจสภาพแวดล้อม ขาดความสามารถในการบังคับควบคุมกล้ามเนื้อ และอาจจะมีภาวะหมกมุ่นเป็นพิเศษกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกินพอดี

ผลงานภาพวาดของเด็กออทิสติกอาการรุนแรงปานกลางนี้ ส่วนมากมักเป็นในลักษณะลากเส้นขีดเขียนไปมา บางครั้งไร้ความหมายหรือบางครั้งเด็กจะวาดแต่สิ่งที่ตนเองสนใจและหมกมุ่น การมีภาวะหมกมุ่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษ ผลงานภาพวาดจึงมีความซ้ำ แต่มีรูปทรงที่เกิดจากจินตนาการอันเกิดจากความรู้สึกภายใน และการปิดกั้นการรับรู้จากโลกภายนอก จนสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

กลุ่มที่ 1 เป็นเด็กออทิสติกอาการรุนแรงปานกลาง ที่มีความพร้อมทางกายแต่ขาดสมาธิ ใช้การถ่ายทอดแบบฉับไว การวาดเส้นมักมีแรงกด ขีดเส้นอย่างรุนแรง ขยี้เส้นซ้ำๆ น้ำหนักของเส้นในการวาดจะชัดเจน มักวาดรูปทรงและสร้างสัญลักษณ์ที่มีความหมายเฉพาะตน ที่ผู้อื่นไม่อาจเข้าใจได้ เช่นการเชื่อมโยงวัตถุที่ตนเองรู้จักกับสิ่งของต่าง ๆ แบบเข้ากันไม่ได้เป็นการสร้างภาพที่มีความแปลกแตกต่างจากความเป็นจริง การแปลภาพต้องใช้การพูดคุยสร้างความเข้าใจ มักใช้สีที่ฉูดฉาดรุนแรง ขยี้เส้นสี ไม่ใช้การระบายสีลงในรูปทรงไม่คำนึงถึงการจัดภาพ ไม่เขียนภาพแต่ละภาพจนเสร็จเพราะเด็กกลุ่มนี้มีภาวะสมาธิสั้นร่วมด้วย

กลุ่มที่ 2 เป็นเด็กออทิสติกอาการรุนแรงปานกลางที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ควบคุมสมาธิได้ในระยะเวลาอันสั้น รวมทั้งมีสภาวะปัญญาอ่อนร่วมด้วย ผลงานจึงเป็นเพียงการขีดเขียนแบบไร้ทิศทางอันเนื่องมาจากกล้ามเนื้ออ่อนแรงไม่สามารถออกแรงกดได้ดี

1.3 เด็กออทิสติกอาการรุนแรงมาก ช่วงอายุ 4-7 ปี เด็กกลุ่มนี้จะมีภาวะปัญญาอ่อนร่วมจนกระทั่งการพัฒนาทางด้านภาษาและสังคมเป็นไปได้น้อยมาก ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ บางรายอาจต้องมีผู้ดูแลไปตลอดชีวิต ผลงานจึงเป็นเพียงการขีดเขียนเส้นไปในทิศทางเดียวกัน หรือในทิศทางตรงข้าม ขีดขยี้รุนแรงตามอารมณ์ เด็กไม่สามารถวาดเส้นเป็นรูปทรงได้ เนื่องจากมีอาการร่วมหลายอย่าง ทำให้จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการสอนและควบคุมพฤติกรรม

ผลงานวาดภาพของเด็กออทิสติกรุนแรงมากกลุ่มนี้ มีความบกพร่องด้านการรับรู้สภาวะอารมณ์ของผู้อื่น จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจ และตอบสนองรวมทั้งสื่อสารใดๆ ได้มักจะขังตนเองอยู่ในโลกของตนเองไม่สามารถแบ่งปันความคิดหรือความรู้สึกให้ผู้อื่นรับรู้ การวาดภาพจึงไม่สามารถควบคุมหรือกระตุ้นให้วาดได้ เด็กจะวาดภาพใดๆ ต่อเมื่อมีความต้องการเท่านั้น หากได้รับแรงกระตุ้นมากเกินไปอาจทำให้มีอาการฉุนเฉียว ในกลุ่มเด็กที่มีภาวะอารมณ์ผิดปกติรุนแรง จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญควบคุมและปรับพฤติกรรมไปตามอาการที่ผิดปกติ ผลงานของเด็กกลุ่มนี้ จึงเป็นเส้นที่ยุ่งเหยิง ขูดขีดขยี้ไปมาซ้ำๆ จนไม่สามารถเทียบเคียงหรือประเมินได้ว่าภาพที่ถูกวาดนั้นเป็นภาพสิ่งใด เนื่องจากการแสดงอารมณ์ที่อยู่ภายในออกมาเป็นสำคัญ

2. คุณลักษณะที่แตกต่างกับศิลปินกลุ่มอื่นๆ

ศิลปินงานถัก กลุ่มไฟเบอร์ อาร์ต (Fiber Art) ที่มีการนำเสนอในรูปแบบศิลปะอินสตอลเลชัน (Installation Art) เป็นศิลปกรรมในกลุ่มที่สร้างขึ้นสำหรับพื้นที่เฉพาะ เช่น ทำขึ้นเพื่อติดตั้งในพื้นที่กลางแจ้งหรือพื้นที่ที่มีความหมายต่อตัวศิลปินเอง ความสำคัญของผลงานถักไม่ได้อยู่ที่ลวดลายถักแต่อยู่ที่การประกอบส่วนต่างๆ หรือสภาพแวดล้อมทั้งหมดเป็นงานศิลปะที่เน้นเส้นใย ทำให้คนดูได้ประสบการณ์ อันเกิดจากศิลปะแวดล้อมรอบตัวผู้ดู เช่นเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังในพื้นที่สาธารณะและศิลปะในสถาปัตยกรรมทางศาสนาต่างๆ ที่มักจะมีลักษณะการจัดวางทุกอย่างโดยคำนึงถึงองค์รวมที่เน้นความรู้สึกที่บรรยากาศเป็นสำคัญ

การสร้างผลงานในเทคนิคการถักโครเชต์ ของศิลปินกลุ่มไฟเบอร์ อาร์ต (Fiber Art) มีลักษณะการสร้างงานที่ใช้เส้นใยในการถักทอเส้นใยที่ได้จากวัสดุธรรมชาติ และวัสดุสังเคราะห์และก้าวข้ามความเป็นงานฝีมือศิลปินเพียงเลือกใช้เทคนิคแบบเก่าที่มีในอดีต มาปรับเปลี่ยนวิธีคิด และการนำเสนอเปลี่ยนความหมายของวัสดุให้กลายเป็นสิ่งอื่น แทนค่าความรู้สึกที่เกิดจากตัวผลงาน รวมถึงบรรยากาศที่รายล้อมตัวผู้ชม นับเป็นความสำเร็จอย่างสูงที่ศิลปินสามารถยกระดับผลงานหัตถกรรม งานช่าง ที่ผู้คนคุ้นเคยมาสร้างสรรค์จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลก

ผลงานของศิลปินกลุ่มไฟเบอร์ อาร์ต (Fiber Art) ทำให้ผู้สร้างสรรค์เห็นถึงพลังที่ศิลปินสร้างสรรค์ผลงาน ที่ต้องใช้ทั้งความคิด ความพยายาม ความอดทน ความตั้งใจ มุมานะ รวมทั้งมีการวางแผนทำงานอย่างมีระบบ ขั้นตอน ที่ต้องการนำเสนอเทคนิคการถักโครเชต์ เข้ากับความคิดสร้างสรรค์ ที่เกิดจากประสบการณ์ของตัวศิลปินเอง (JOKKA, 2013) และมีการนำเสนอในแง่มุมที่น่าสนใจคุณลักษณะของงานถักโครเชต์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากกลุ่มงานถักชนิดอื่นๆเนื่องจากว่าโครเชต์เป็นเทคนิคการถักซึ่งแสดงการเกี่ยวเส้นใยจากห่วงเล็กๆและบวมที่ยึดเกี่ยวกันไปมาจนปรากฏเป็นลวดลายมีความละเอียดประณีตและสามารถสร้างรูปทรงที่ไร้รอยต่อได้ตามความต้องการและยังมีความความคงทนแข็งแรงทนต่อแรงดึงได้ดีดังนั้นจึงมีศิลปินนำมาเป็นสื่อในการสร้างสรรค์อยู่จำนวนไม่น้อย

งานถักของศิลปินที่นำมาศึกษา เช่น ศิลปินชื่อ อากาทา โอลเลกเซีย (Agata Oleksiak) (1978) ทำให้งานถักไหมพรมในแบบดั้งเดิมกลับมาเป็นที่ยอมรับในฐานะสื่อในการสร้างสรรค์ ที่เกิดจากการใช้เส้นใยเพียงเส้นเดียวในการถักทอ เชื่อมต่อกันจนเกิดเป็นผืนผ้าที่เต็มไปด้วยสีสันหม่นคลุมวัตถุสำเร็จรูป เพื่อแปรค่าความรู้สึกที่มีต่อวัตถุให้เปลี่ยนแปลงไป (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 Agata Oleksiak, (false apartment), 2009 AD. Installation, Christopher Henry Gallery
ที่มา: Rebecca's Crochet Blog, Yarn bomber, Olek, has a show downtown, Available 9 April 2015, . Accessed from <http://www.freshamericanstyle.com/01decorating/knitwit>

ศิลปิน มากาเร็ตและคริสทีน เวสทาม (Margaret and Christine Wertheim) (1958) ทั้ง 2 คนเป็นพี่น้องฝาแฝดกัน ศิลปินเลือกใช้เทคนิคโครเชต์มาเป็นสื่อ ในการนำเสนอความละเอียดอ่อนงดงามในแบบผู้หญิง ในผลงานปะการังแฟนซีเป็นการถักโครเชต์ที่นำเสนอความเป็นจริงตามธรรมชาติที่ถูกต้อง ตามหลักวิทยาศาสตร์และเข้ากันได้ อย่างลงตัวกับจินตนาการในการใช้สีสันแบบแฟนตาซี ผลงานปะการังแฟนซี จึงมีกลิ่นไอของความเป็นหญิงที่ชอบความงามของสีสันที่ฉูดฉาด หรือบางอารมณ์ก็ชอบสีที่อ่อนหวานนุ่มนวล (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 Margaret and Christine Wertheim, Fohr Reef, a satellite of the Hyperbolic Crochet Coral Reef, 2012, Crochet, Installation

ที่มา: carol eckert, Contemporary Basketry concepts, forms, materials, techniques, and processes related to basketry, Available 2 April 2015, Accessed from <http://contemporarybasketry.blogspot.com/2012/08/color.html>

ศิลปิน โจแอนนา วาสคอนเซลอส (Joana Vasconcelos) (1971) มีผลงานการถักที่ใช้สีตัดกันอย่างรุนแรง หรือเลือกใช้สีคู่ตรงข้าม ซึ่งศิลปินต้องการส่งเสียงให้กับบางสิ่งที่เสียและถูกเก็บซ่อนให้มีเสียงดัง เนื่องจากมีแนวคิดทางสตรีนิยมหัวรุนแรง ที่ต้องการนำเสนอวัสดุสำเร็จรูปที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม มาใช้เสียดสีประชดประชันสังคม (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 Joana Vasconcelos, I will survive, 2006, Installation

ที่มา: Jonathan Ball, Joana Vasconcelos seus bordados e suas incríveis instalações, Available 4 March 2015, Accessed from <http://www.magriniartes.com.br/2014/01/25/joana-vasconcelos/>

จากการศึกษาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า แรงบันดาลใจแนวคิดและขบวนการทางเทคนิคที่ใช้ในการสร้างสรรค์ที่ศิลปินแต่ละท่านมีจุดร่วมกันคือลักษณะความเป็นผู้หญิงที่แสดงออกถึงความละเอียดละไมดังที่มีมิลเลอร์และเครม (Miller and Keame) เคยกล่าวไว้และสอดคล้องกับที่เบอร์นาร์ด (Bernard) ได้วิเคราะห์ว่าสตรีนั้นมีความสนใจความงาม มีความอ่อนไหวสูงมีความประณีต และมีความอดทน อันเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงสามารถสร้างงานได้เป็นอย่างดีตรงตามอย่างน่าอัศจรรย์ (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2555: 28)

ที่มาของความคิดสร้างสรรค์ : ศิลปะลายเส้นของลูก เด็กชายฉัตรกร สุวรรณศร

จากการศึกษาผลงานภาพวาดลายเส้นของ เด็กชายฉัตรกร สุวรรณศร พบว่า ลูกแสดงออกทางศิลปะเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะของอารมณ์ ตลอดจนความรู้สึกที่มีผลกระทบจากสิ่งต่างๆ มากมายหลายลักษณะ โดยถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของลูก โดยการสร้างสัญลักษณ์ลงในภาพวาดของลูกอย่างเสรี และตรงไปตรงมา การสร้างสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายของลูกมีลักษณะต่างๆ เรื่องราวที่ลูกนำมาแสดงในภาพ ล้วนมาจากประสบการณ์ความทรงจำและการเรียนรู้ และจินตนาการของลูกทั้งสิ้น จากเริ่มแรกที่ลูกเริ่มวาดนั้นจะเป็นการวาดลากเส้นขีดเขียนไปมาคล้ำมึนมือยังไม่แข็งแรง ทำให้เส้นที่เกิดขึ้นนั้นหนาหนักไม่เท่ากัน หลังจากนั้นลูกเริ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเมื่ออายุได้ราว 4 ปี การวาดเริ่มมีความหมาย แม้จะเป็นเพียงรูปทรงง่ายๆ ที่แตกต่างจากการวาดของเด็กในระดับอายุเดียวกันก็ตาม แต่ผลงานวาดภาพของลูกนั้น มีความสำคัญมากในการใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างแม่กับลูก เพราะลูกมักจะวาดในสิ่งที่ลูกสนใจ หรือชื่นชอบ รูปภาพของลูกจึงเหมือนเป็นประตูบานน้อยที่เปิดให้แม่ได้เดินเข้าไปเพื่อทำความเข้าใจลูก ภาพวาดต่างๆ นั้น ล้วนเป็นการวาดที่ออกมาจากใจ จากความรู้สึก ภาพวาดของลูกนั้นมีความพิเศษด้านการเชื่อมโยงข้อมูลภายในภาพมีความขัดแย้งกันอย่างน่าประหลาดใจ เพราะลูกมักจะนำสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกันมาวาดรวมกันเช่น เดียวกับการพูด เช่น แมงมุมรูกุญแจ กุ้งถือบัสเตอร์กับซาลาเปา หรือชื่อคนกับสิ่งของ ลูกมีความผิดปกติทางสมอง ในด้านการเรียบเรียงข้อมูล การจัดระบบระเบียบ

แตกต่างจากเด็กปกติในช่วงวัยเดียวกันที่จะมีการจัดเรียงข้อมูลตามความเป็นจริง ที่เห็นในสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก แต่ลูกออทิสติกนั้นจะไม่สามารถบอกเล่าถึงสภาพแวดล้อมที่เขาสัมผัสได้ถูกต้องทั้งหมด ข้อมูลจึงมีเพียงการแสดงภาพออกเป็นช่วงๆ บางส่วน และนำมาติดต่อกันเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน หรือเชื่อมกันอย่างแนบสนิทดไม่ได้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในภาพของลูกกลับมีความน่าสนใจอย่างแปลกประหลาด หากมองในเชิงศิลปะแล้วจะพบว่ามีลักษณะ แบบแนวคิดกลุ่มศิลปะเซอร์เรียลลิซึม (Surrealism) ก็คือ การใช้สิ่งที่เรียกว่าความบังเอิญ มาเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอผลงานโดยเฉพาะการหยิบเอาสิ่งของสองอย่างหรือมากกว่านั้นซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกันมาวางไว้ด้วยกัน เหมือนเป็นการพบกันโดยบังเอิญที่ก่อให้เกิดความหมายแม้แต่ละอย่างจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกันเลย แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันก็ย่อมจะกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดจินตนาการและความรู้สึกถึงเอกภาพแบบใหม่ซึ่งไม่ขึ้นกับเหตุผลหรือตรรกะใดๆ ในโลกกายภาพ รูปแบบผลงานศิลปะจะใช้วิธีการนำเอาสิ่งที่เป็นสภาวะปกติวิสัยตั้งแต่ 2 สิ่งที่ดูเข้ากันไม่ได้มาจัดรวมประกอบกัน และแต่งเติมผสมผสานให้ดูเป็นสิ่งเดียวกันอย่างกลมกลืนรวมถึงการเชื่อมโยงความรู้สึกสัมผัสและประสบการณ์ทางการเห็น ให้สอดคล้องกับความคิดเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องใหม่ใกล้เคียงทางด้านรูปแบบ ที่มีความน่าสนใจในเรื่องการสร้างรูปทรงและเรื่องราวที่คาดเดายาก

จากที่กล่าวมานั้นจึงเห็นได้ว่า ผลงานวาดภาพของลูก สร้างสรรค์ผลงานออกมาจากใจ เป็นผลงานที่ไม่มีการฝึกฝนด้านทักษะจากระบบการศึกษา ดังนั้นจึงนับไว้ว่าเป็นผลงานศิลปะบริสุทธิ์ ออกมาจากใจลูกชายที่ถูกเรียกว่า “ออทิสติก” (ภาพที่ 4)

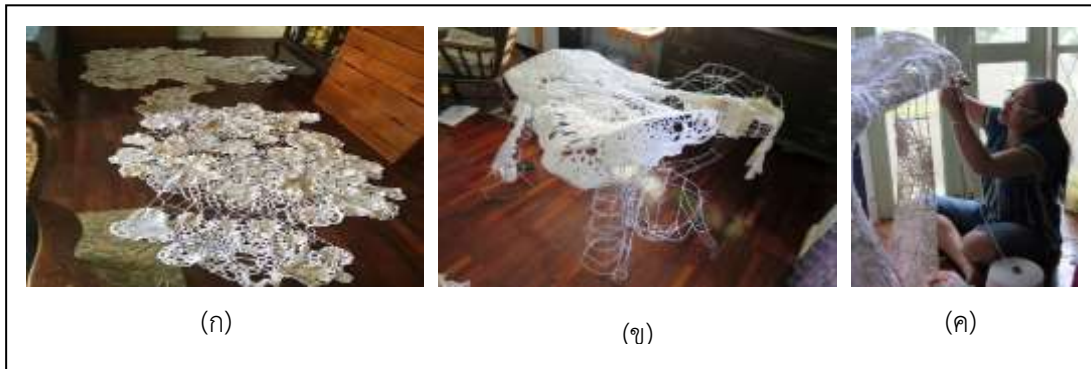
ภาพที่ 4 ภาพวาดลายเส้นของลูกที่แสดงจินตนาการจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่”

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” แต่ละชิ้นจะเน้นแสดงถึงความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก จากการใช้เส้นด้ายสีขาวแทนความรักที่บริสุทธิ์ กลุ่มบนรูปทรงโครงโลหะที่มีรูปร่างบิดเบี้ยวที่เป็นการแสดงถึงการตระหนักถึงความงามในมุมมองของแม่

การสร้างผลงานในช่วงแรก การค้นหาแนวความคิด รูปแบบ เทคนิควิธีการที่ตรงตามแนวคิดสร้างสรรค์ โดยการทดลองวัสดุที่ใช้ทำโครงสร้างรูปทรงด้วยวัสดุหลายประเภท วัสดุที่สามารถทนต่อแรงดึงของโครเชต์ได้ คือวัสดุหลักเส้น รวมถึงการทดลองประดิษฐ์ลายถักที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ประกอบเข้ากับลายถักแบบมาตรฐาน เพื่อสร้างความงามผสมผสานกับความไม่สมบูรณ์ ก่อเกิดเป็นผลงานที่มีเอกภาพ

การสร้างผลงานในช่วงที่สอง คือ ทำโครงสร้างหลักตามแบบภาพร่าง และเริ่มการถักจากการสร้างแบบ (Pattern) ในส่วนต่างๆ ด้วยกระดาษ แล้วจึงถักผลงานโครเชต์ด้วยลวดลายตามจินตนาการ จากนั้นจึงนำผลงานถักโครเชต์เข้าหุ้มคลุมโครงสร้าง ให้ตรงตามแนวคิดมากที่สุด ผลที่ได้รับทำให้ผลงานมีการแสดงออกถึงความงามอันเกิดจากลายถักที่ก่อรูปร่างบนโครงสร้างที่บิดเบี้ยว (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ภาพการประกอบผลงานถักโครเชต์เข้ากับโครงสร้างหลัก (ก) ภาพลายถักโครเชต์ (ข) การประกอบผลงานถักโครเชต์เข้ากับโครงสร้างหลัก (ค) การประกอบลายถักเข้ากับโครงสร้างโดยการถักเชื่อม

การนำเสนอผลงานในแนวศิลปะอินสตอลเลชั่น (Installation Art)

การนำผลงานต้นแบบมาจัดวาง โดยการนำเสนอให้เห็นถึงโลกแห่งจินตนาการอันบริสุทธิ์ของลูกออกิสติก ที่เป็นความงามอันเกิดจากความบกพร่องไม่สมบูรณ์ ผลงานประติมากรรมประเภทประติมากรรมนุ่ม (Soft Sculpture) นำมาจัดวางเรียงร้อยเรื่องราวในแนวทางอินสตอลเลชั่น (Installation Art) ที่มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่เฉพาะ (Site-Specific Art) ให้ผู้ชมเห็นถึงความพิเศษทั้งรูปทรงสีและบรรยากาศ ที่เน้นความอบอุ่นและสร้างชีวิตให้กับผลงานวาดเส้นของลูก ให้กลายเป็นผลงานสามมิติที่สามารถสัมผัสได้จริง ผู้ชมจะสามารถเข้าใจและพบกับความงามความพยายาม ความอดทน ของผู้สร้างสรรค์ที่เป็นแม่

ในการนำผลงานมาจัดวางนั้น จำเป็นต้องมีการสร้างภาพร่าง เพื่อเป็นแบบในการกำหนดตำแหน่งของวัตถุแต่ละชิ้นให้มีความหมายที่แตกต่างกันไป และกำหนดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกัน การสร้างสรรค์ผลงานชุดเส้นใยแห่งความรักของแม่ แบ่งผลงานออกเป็น 3 ชุดโดยจัดสร้างห้องขึ้นมา 1 ห้องเพื่อสื่อความหมายถึงชีวิตหรือโลกทั้งใบของลูกที่เติบโตและใช้ชีวิตวนเวียนอยู่ภายในห้องแห่งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรักความอบอุ่น และความผูกพัน ระหว่างสายใยรักของแม่ที่มีต่อลูกดังจะเห็นได้จากผลงานต่อไปนี้

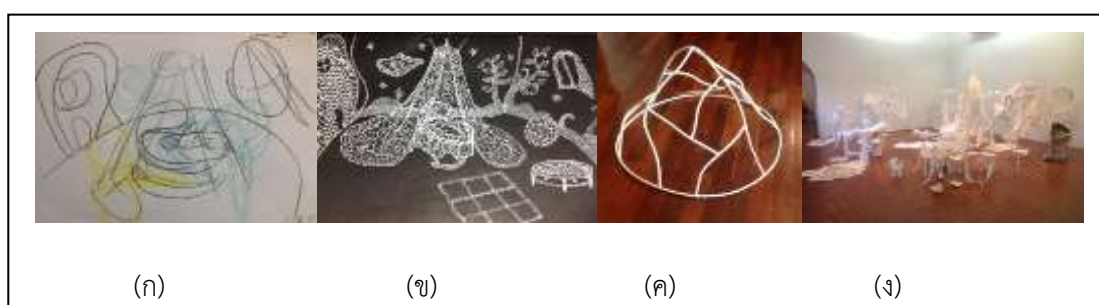
ดังเช่น ผลงานภาพโต๊ะอาหารที่ลูกวาดขึ้น จากความทรงจำผสมผสานกับจินตนาการ ถึงอาหารที่ลูกชื่นชอบ เช่น กุ้งล็อบสเตอร์ ลูกชิ้น ปลาทอด ส้ม ลูกถั่วทอดอารมณ์ด้วยลายเส้นที่ฉับไว แสดงความรู้สึกของรูปทรงคนได้ชัดเจนว่าสนใจอาหารบนโต๊ะภาพร่างโต๊ะอาหารที่แสดงช่วงเวลาในระหว่างกำลังทานอาหารวันวาน จานขนมอาหารตกกระจาย ลงบนพื้นเลอะเทอะ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ต้องพบเจอกันเป็นประจำทุกวันโครงสร้างหลักโต๊ะอาหารลูก ใช้เหล็กเส้น 2 ขนาด ผสมกัน คือโครงสร้างหลักที่ต้องการความแข็งแรงใช้เหล็กขนาด 6 มิลลิเมตร

และใช้เหล็กเส้นขนาด 3 มิลลิเมตร สร้างปริมาตรให้กับรูปทรง เพื่อทนต่อแรงดึงของงานถักโครเชต์ โดยการออกแบบลายถักที่ใช้เส้นด้าย 3 ขนาด คือ เส้นด้ายขนาดเล็ก เส้นด้ายขนาดกลาง เส้นด้ายขนาดใหญ่ และเส้นด้ายที่นำมาใช้เป็นเส้นด้ายจากฝ้ายปั่น สีธรรมชาติสีขาวครีม เพื่อสื่อให้เห็นถึงความรักที่บริสุทธิ์ที่แม่มีต่อลูก (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 ภาพต้นแบบผลงานโต๊ะอาหาร (ก) ภาพลายเส้นโต๊ะอาหารของลูก (ข) ภาพร่างโต๊ะอาหารลูก (ค) โครงสร้างเหล็กโต๊ะอาหารลูก (ง) ภาพงานเสร็จสมบูรณ์โต๊ะอาหารลูก

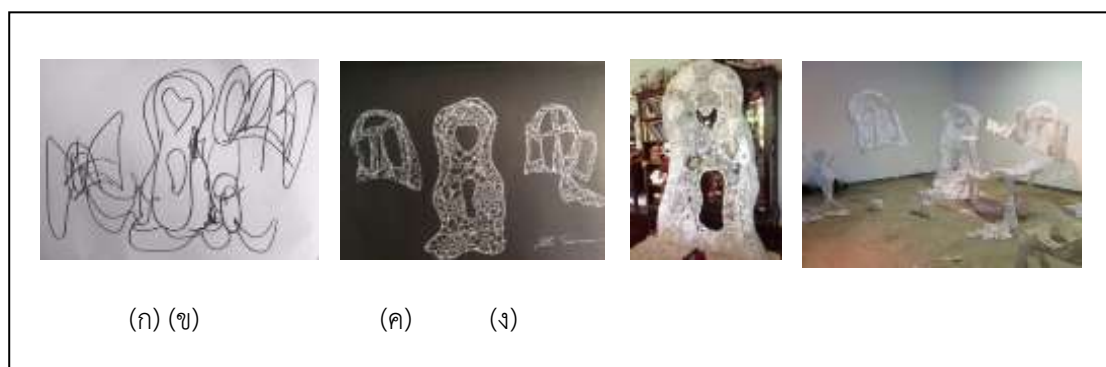
ผลงานห้องนอนของลูกที่บิดเบี้ยว มีมิติที่แปลกตาประกอบไปด้วย เปลเด็ก มุ้งครอบ ประตุน้ำตาล ลูกกวาดโดยใช้เส้นต่อเนื่อง วาดอย่างรวดเร็ว แสดงห้องที่ลูกเติบโตมา ลูกกวาดจากความจำและสิ่งที่คุ้นเคยภาพร่างห้องนอนลูก แสดงห้องที่เต็มไปด้วยไออุ่นของความรัก ความเอาใจใส่ สบายงามตามจินตนาการที่ได้แรงบันดาลใจมาจากลายเส้นของลูก โครงสร้างเหล็กผลงานห้องนอนลูก ทำเป็นโครงสร้างมุ้งกระโจม ที่ใช้ห่มคลุมผลงานเปลกล่อมนอน โดยใช้เหล็กเส้นขนาด 3 มิลลิเมตร ภาพผลงานห้องนอนลูกเสร็จสมบูรณ์ เป็นห้องที่ถูกสร้างขึ้นจากการรวมผลงานทั้งหมดมาจัดวาง ให้เกิดเรื่องราวที่เชื่อมโยงกัน แสดงโลกของลูกออกทีสติกที่บิดเบี้ยว ผิดรูป แต่เต็มไปด้วยความงดงามที่สะอาดบริสุทธิ์ดุจความรักของแม่ (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ภาพต้นแบบผลงานชิ้นที่ 9 ภาพห้องนอนของลูก (ก)ภาพลายเส้นห้องนอนลูก (ข)ภาพร่างห้องนอนลูก (ค)โครงสร้างเหล็กผลงานห้องนอนลูก (ง) ภาพผลงานห้องนอนลูกเสร็จสมบูรณ์

ภาพต้นแบบผลงานประติมากรรมและหน้าต่างมาจากภาพลายเส้นประติมากรรมต่างของลูก เป็นภาพที่ลูกวาดจากสิ่งที่ลูกเห็นจากสภาพแวดล้อมที่บ้าน ในห้องที่ลูกเติบโตมา เป็นลายเส้นที่วาดอย่างรวดเร็ว ไม่มีการลบแก้ไข ภาพร่างผลงานประติมากรรมต่าง เป็นการนำภาพลายเส้นของลูกมาสร้างสรรค์ให้เป็นผลงานที่มีโครงสร้างของประติมากรรม

หน้าต่างที่บิดเบี้ยว แต่มีความงามที่ละเอียดประณีตจากลายถักโครเชต์ ภาพโครงสร้างหลักผลงานประติมากรรมต่างเป็นการทำโครงสร้างตามแบบภาพร่าง ให้เกิดเป็นผลงาน 3 มิติ ที่บิดเบี้ยว โครงสร้างหลักใช้เหล็กเส้นขนาด 6 มิลลิเมตร และใช้เหล็กขนาด 3 มิลลิเมตรสร้างปริมาตร ภาพผลงานประติมากรรมที่เสร็จสมบูรณ์ เป็นผลงานที่นำไปประกอบกับผลงานชิ้นอื่นๆ เพื่อสร้างบรรยากาศของห้อง ที่เปรียบเสมือนโลกของลูก โดยการรวมกันด้วยงานถักโครเชต์ ที่มีลวดลายใกล้เคียงกันและนำผลงานทุกชิ้นมาจัดวางให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น ภายในโลกแห่งจินตนาการของลูก “ออตติสติก” (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 ภาพต้นแบบผลงานชิ้นที่ 13 ภาพประติมากรรม หน้าต่าง (ก) ภาพลายเส้นประติมากรรมหน้าต่างของลูก (ข) ภาพร่างผลงานประติมากรรมหน้าต่าง (ค) ภาพโครงสร้างหลักผลงานประติมากรรมหน้าต่าง (ง) ภาพผลงานประติมากรรมหน้าต่างในบรรยากาศห้องที่เสร็จสมบูรณ์

สรุป

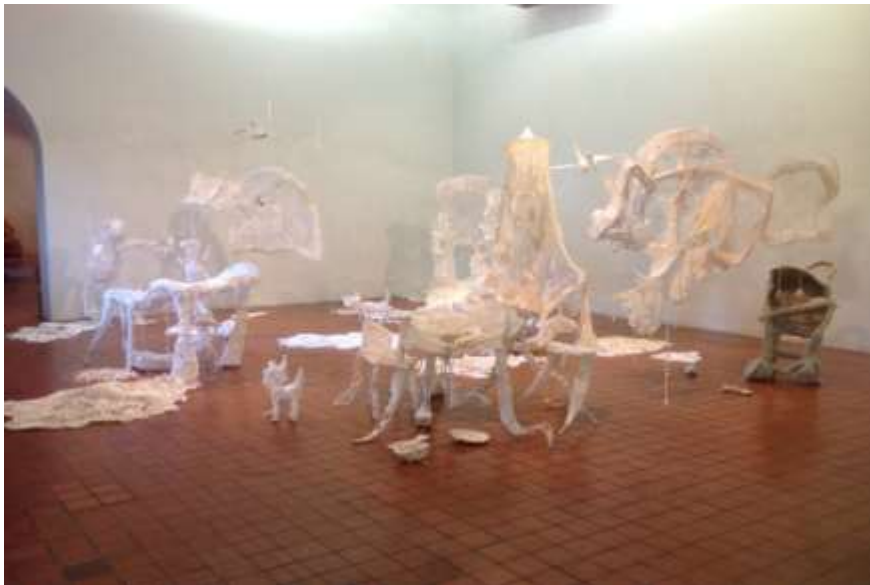
การสร้างงานถักโครเชต์ของผู้สร้างสรรค์ ได้แสดงออกถึงความรักและหลงใหลในเส้นใย และผลงานถักที่มีมาแต่อดีต ที่ไม่มีเทคนิคการถักใดจะสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ละเอียด งดงาม และแข็งแรง ไร้รอยต่อ โดยใช้เพียงเส้นด้าย เส้นเดียว แต่นำมาถักจนเกิดเป็นชิ้นงานที่มีลวดลายซับซ้อน งดงามแฝงไว้ด้วยกลิ่นไอของความเป็นผู้หญิง เพราะผู้หญิงเป็นเพศ ที่รักความสวยงาม ชื่นชอบความประณีตอันเกิดจากธรรมชาติของผู้หญิง ซึ่งข้าพเจ้านั้นก็ถูกเลี้ยงดู มาในครอบครัวที่ชื่นชอบงานฝีมือประเภทต่างๆ การเห็นแม่ถัก ญาติที่เป็นผู้หญิงจับกลุ่มกันถักเสื้อผ้า และมีการถ่ายทอดเทคนิคการถักจากคนในครอบครัว จึงเป็นการฝังรากลึกเข้าไปในจิตใจมาแต่เยาว์วัยว่าการถัก คืองานของผู้หญิง แทบไม่เคยเห็นผู้ชายถักโครเชต์ แม้ในโรงเรียนวิชาการเรือนก็มีแต่ให้ผู้หญิงเป็นผู้ถัก ส่วนผู้ชายต้องทำกิจกรรมอื่นๆ ถือเป็นการแบ่งแยกอย่างเด่นชัดว่า งานถักถักถักกำเนิดและเป็นที่รู้จัก เพราะผู้หญิงเป็นผู้สร้างสรรค์ให้เกิดผลงานที่ วิจิตรงดงามนั้น และนี่เองคือสาเหตุที่ข้าพเจ้ารักและผูกพัน จนเกิดเป็นความสนใจหลงใหลในเสน่ห์ของงานถักโครเชต์ จากการสร้างงานที่ผ่านมา นั้น ข้าพเจ้าได้ใช้ทักษะอันเกิดจากความรักมายาวนานในการถัก มาเป็นเครื่องมือรวมกับความรักที่มีต่อตัวลูก ที่ได้แรงบันดาลใจมาจากการได้เห็นถึงความงามอันเกิดจากลายเส้น ที่บริสุทธิ์ ปราศจากการปรุงแต่งของลูกออตติสติก เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา ก่อเกิดรูปทรง ที่มีความพิเศษ ผิดเหลี่ยม ผิดรูป บิดเบี้ยวไปตามจินตนาการ และด้วยทักษะอันเกิดจากตัวลูกอย่างแท้จริง โดยข้าพเจ้าได้ใช้ศิลปะมาบำบัดลูก เพื่อใช้เป็นการรักษาอาการสมาธิสั้น ไม่จดจ่อ

ต่อสิ่งที่อยู่ตรงหน้า ศิลปะสามารถช่วยให้ลูกมีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม และมีความสุขที่จะบอกเล่าเรื่องราวที่ลูกประสบพบเจอในแต่ละวัน จนลูกเกิดสมาธิ เป็นการทำงานศิลปะ ที่ใช้แนวคิดทางการแพทย์หลอมรวมกับงานศิลปะการถักโครเชต์ของข้าพเจ้า จนเกิดเอกลักษณ์ที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างแม่กับลูก และเป็นผลงานที่ออกมาจากความรักความผูกพัน เป็นสายใยที่เกาะเกี่ยวเชื่อมโยงไม่มีที่สิ้นสุด ดังเช่นการถักโครเชต์ การถักทอเส้นด้ายเพียงเส้นเดียว ก่อเกิดรูปทรงที่ผสมผสานความงามอันเกิดจากความบกพร่อง

การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่” จำนวนทั้ง 1 ชุด จะประกอบไปด้วยรูปทรงในแบบต่างๆ ที่เกิดจากลายเส้นของลูก ที่ถูกสร้างโดยผู้เป็นแม่ ในมุมมองแบบ 3 มิติ ที่มุ่งเน้นการสร้างโลกอันบิดเบี้ยวของลูก ประจวบกับการจำลองโลกในจินตนาการของลูกออกทิสติก เพื่อถ่ายทอดและสื่อสารให้ผู้คนในสังคมได้ทำความเข้าใจ ต่อมุมมองที่แตกต่างของเด็กออทิสติก แต่นั่นยังไม่ใช่ว่าสาระสำคัญเท่าการกระตุ้นเตือนให้ผู้คนได้ยอมรับและเห็นถึงความสามารถของเด็กออทิสติก และเด็กพิการประเภทต่าง ๆ รวมถึงสร้างกำลังใจให้กับครอบครัวที่มีลูกเป็นเด็กออทิสติก ให้แสดงหาความสามารถของลูกอย่าท้อถอย แม้ลูกอาจเกิดมาด้วยเส้นแบ่งแห่งความแตกต่างทางร่างกาย แต่หากผู้คนให้โอกาสและมองด้วยใจเมตตาแล้ว ก็จะสามารถก้าวข้ามเส้นแบ่งของความไม่งาม และเห็นถึงความงามอันเกิดจากความไม่สมบูรณ์ได้ (ภาพที่ 9-12)

ภาพที่ 9 ภาพร่างผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่”

ภาพที่ 10 ภาพผลงานเสร็จสมบูรณ์จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติหอศิลป์เจ้าฟ้าวันที่ 16 มีนาคม 2559

ภาพที่ 11 ภาพผลงานเสร็จสมบูรณ์ จัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์เจ้าฟ้า

(ก)

(ข)

(ค)

(ง)

ภาพที่ 12 ภาพผลงานชิ้นต่างๆ ที่นำมาจัดแสดง ณ. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์เจ้าฟ้า

(ก) ภาพผลงาน รางวัลเหรียญเงิน สาขาสื่อผสม ในงานประกวดศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 60

(ข) ภาพผลงาน รางวัลเหรียญทองแดง สาขาสื่อผสม ในงานประกวดศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 61

(ค) ภาพมุ้งกระโจมและเปลกล่อมนอน

(ง) ภาพประตูล้อมนอนของลูกอ้อทิสติก

ผลงานแสดงทั้งชุดมีขนาดกว้าง 6 เมตรยาว 7 เมตร สูง 3 เมตร และใช้ระยะเวลาในการสร้างสรรค์ที่ยาวนาน 3 ปีเต็ม ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่นำเสนอความงามจากลายเส้นที่บิดเบี้ยวของลูกอ้อทิสติกได้เสร็จสมบูรณ์ตรงตามแนวคิดอย่างดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติก**. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว
- จิราพร ศรีเจริญกาญจน์. (2551). **ทางแก้ไขพฤติกรรมออทิสซึม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพรีน.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2555). **สตรีศึกษา สตรีนิยม**. กรุงเทพฯ: วนิตการพิมพ์.
- ชุต นิ่มเสมอ. (2531). **องค์ประกอบทางศิลปะ**. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2555). **ศิลปะบำบัดในเด็กพิเศษ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พญา.
- ภูมิ นั้วล. (2556). **คาร์ล จุง**. กรุงเทพฯ: โครงการสรรพสาสน์ สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.
- เย็นจิตร์ ถิ่นขาม. (2550). **สตรีนิยม (Feminism)**. เข้าถึงเมื่อ 9 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก

<https://www.gotoknow.org/posts/357827.%20%E0%B9%96>

- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2554). **ช่วยเหลือออทิสติก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชันตราการพิมพ์.
- อุไรวรรณ ภารดี (ปิติ มณียากุล). (2555). **ร้อยเรียงผ้าถัก**. กรุงเทพฯ: บริษัททวิ พรีน.

ภาษาต่างประเทศ

- carol eckert .Contemporary Basketry concepts, forms, materials, techniques, and processes related to basketry, Available 2 April 2015, Accessed from <http://contemporarybasketry.blogspot.com/2012/08/color.html>
- Christopher Jobson. Crochet playground by Toshiko HoriuchiMacAdam [Internet]. 2012 [cited 2014 June 7]. Available .
- Jonathan Ball, Joana Vasconcelos seus bordados e suas incríveis instalacoes, Available 4 March 2015, Accessed from <http://www.magriniartes.com.br/2014/01/25 / joana-vasconcelos/>
- Joana Vasconcelos.(2013) Joana Vasconcelos. Available cited 2014 June 9. Accessed from :http://www.joanavasconcelos.com/biografia_en.aspx
- JOKKA. (2013.) The yarn sculpture: Olek - Agata Oleksiak [Internet]. Wednesday 26 June cited 2014 June 17.<http://flexiblefashion1.blogspot.com/2013/06/artist-olek-agata-oleksiak-crocheted.html>
- Peter Morville. Crochet Playgrounds by Toshiko HoriuchiMacAdam. Available 3 March 2014. Accessed from [http : //carcalete.com /crochet-playgrounds-by-toshiko-horiuchi-macadam/](http://carcalete.com /crochet-playgrounds-by-toshiko-horiuchi-macadam/)
- Rebecca's Crochet Blag. Yarn bomber, Olek, has a show in downtown, Available 9 April 2015. Accessed from <http://www.freshamericanstyle.com/01decorating/ knitwitRichard Rutt. A History of Hand Knitting.Batsford Ltd. 1987.>